

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

SZERKESZTŐI SZÁLLÁS:

Széchenyi-téren, a hidkaputól kimenet balra
a 26. szám alatti ház emeletében.

Megjelen a lap hetenkint háromszor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton délelőtt.
Ára évenként 3 ft. o. é. Hirdetési ár: négyhasábos sorért először 7 kr., másodszor 6 kr., harmadszor 5 krajczár o. é. t. minden hirdetés után 30 kr. bérletdíj. Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezeltetik.
A „nyilatkozat” cikkei sora után 15 kr. előleges befizetés mellett a szerkesztőséghez csimzendők.

KIADÓ-HIVATAL:

Középutca, STEIN J. könyvkereskedése.

Közlöny, oct. 6.

(D.) Szeptember 15-i egyezmény. Ez azon meglepő hír, a mely új és friss áradatot hajtott az európai hírlap-irodalom malmára, s a már-már politikai apathiába esett előfizető világot még egyszer neki lelkesítette a hírlap olvasásnak.

A dán és lengyel kérdésekben vallott kudarcok után a francia diplomácia mély hallgatagságba vonult, s mintegy megalázkodva lenni látszott, és e sorsban az angol ministerium is osztozott, mint a mely a közte s Franciaország közt keletkezett bizalmatlanságnál fogva éppen ezen két fontos kérdésnél egyet nem érthetvén, szabad lábat engedett a két német hatalom dániai, s az oroszok lengyelországi gazdálkodásának.

Bismark, mint az európai conservativismus, sőt reactio genialis hőse kezdett feltűnni, nagy titkos conservativ mozgalom keletkezett egész Európában, s hire futott a szent szövetség felújulásának.

A napoleoni politika hallgatott mindezen hírekről, constatiozta önmaga előtt az angol közvéleményben e hír miatt keletkezett nyugtalanságot; figyelt arra, hogyan sürgetik az angol lapok az angol-francia szorosabb szövetséget, s e látszó hallgatagság mögött egy diplomatiai tényt készítet elő, a mely éppen úgy inyére esik Angliának, mint Garibaldi-nak. E tény a szeptember 15-i szerződés.

E szerződés nyilvános pontjai csak annyit mondanak, hogy Napoleon két év alatt Rómából kivonja seregét, a mi alatt a pápának ideje lesz toborozni fegyverekkel magát a belső rend fenntartása végett megerősíteni, Victor Emanuel pedig minden külső támadás ellen védeni fogja a pápai területet.

A másik fontos pontja e szerződésnek az, hogy Victor Emanuel Florenzbe teszi át királyi székhelyét, Florenzbe Toscana fővárosába, a mely a Ferenc József és Napoleon császár ő felségeik közt kötött zürichi szerződésnél fogva, ma is a toskanai nagyherceg — az austriai császári ház tagjának — tulajdona.

A legújabb szerződés tehát egyenesen Victor Emanuel gyámságát cseréli fel a pápai állam felett a francia gyámsággal, mely más részről széttepi az austriaival kötött alig négy éves szerződést, hirdetvén az oportunitás politikájának tanát, minden létező törvény és kötelezettségek ellenében.

Hogy tetszik valjon most az oportunitás politikája a bécsi centralistáknak? Hová vezet a kötések, jogalpok felforgatása. Láthatni ezt jól ama lapok töprenkedő hangulatján, a melyek érzik az emelkedő vihart, s rájöttek azóta megint azon eszmére, miszerint austriai, hogy kívülről erős lehessen, belülről kell megerősítenie önmagát.

Egyszerre Bismark, ki erőlyes fellépése által már egy új zászlót látszott kitűzni Európában, elvonult fürdőkre, jól tudja, hogy Poroszország, a mely az olasz királyságot már elismerte, s ezen kívül olasz birtokkal nem is vesződik, legkevésbé sem lehet érdekelve a szeptember 15-i conventio által; sőt a vihar, a mely e miatt Austria fölé hárulhat, csak erősbbi Poroszország nagyhatalmi állását Németországban, s paralyzálja azon meg lehetős sokat ígérő kezdeményt, melyet az austriai fölség tett a német Bund reformjaira nézve.

Habár a szeptemberi egyezmény hallgat a velencei kérdésre, s a francia követ igyekszik austriai a francia kormány békés szándékaira nézve megnyugtani, úgy látszik, hogy Bécsben látják azon hatalmasság „gracafides“-ét, mely ugyanakkor Austria hire s tudta nélkül szakgatja szét a zürichi szerződést,

s ott adott szavát itt nyíltan és habozás nélkül visszavonja.

Napoleon hosszas hallgatásából tehát egy fontos diplomatiai tény sült ki, a mely Olaszország jövődjét mindinkább biztosítja.

Florenz válandván ama birodalom fővárosává, ezáltal széttepett a zürichi szerződés, s midőn a sept. 15-i szerződésnél fogva Victor Emanuel van jogosítva a pápai birodalmat minden külső erő ellen védeni, természetesen, hogy a pápa védelmére sem mehet be semmi kül erő az olasz területre.

E szerint, ha a pápa nem akart Victor Emanuelle jó szántából kiegyezni, tetteleg oda lesz kényszerítve, s legfeljebb a folytonos protestatiókkal marad mind addig, míg a napoleoni politika Európában meg nem törlik.

Mintán a legatokat a pápai államtól Victor Emanuel elfoglalta, maga a pápai terület csekélylő vált; e főpapi hatalom népe adójából végre is oly kevés katonát tarthat, hogy azzal olasz egységre vágyó népet is bajosan tarthatja féken. Valószínűleg mihelyt a francia erő kivonul, a római nép az olasz tét-párt izgatására újabb-újabb forradalmat kezd kísérteni, a francia kivonult erő ő szentségét nem védheti, idegen katolikus hatalmaság be nem avatkozhatik; tehát az olasz királynak kell megvédeni a pápa személyét és méltóságát, s hogy Rómában a rendet fenntarthatassák, olasz katonai fedezetet kell ottan tartani, és így a királyi fegyveresei kezén állandó Róma, s a mit transactio útján ki nem lehetett vinni, t. i. hogy a francia őrséget olasz őrség váltja fel, kiviszik azt a bekövetkező események.

Egyszersmind e szerződés által Austria ki van szorítva az olaszföld belsejéből, sem secundo genitúráinak jogán, sem katolikus nagyhatalmi állásában be nem avatkozhatik az olasz területen, és így semmi háttért el nem foglalhat, honnan stratégiailag akadályozhassa az olasz királyt azon szándékok végrehajtásának megkísértésében, melyeket Velence irányában az olasz politika nyíltan hirdet.

Az olasz egység egyik ellensége Róma el van némitva, vagyis paralyzálva, most Velence magára képezi az olasz sovargások tárgyát.

Minden politikus önként érzi, hogy a sept. 15-diki szerződés éle Velence felé áll, s ezen gyanúból állítják, hogy a nyílt szerződés mellett van egy titkos is, a mely Velencezére vonatkozik, s látják és jóslják a közel bekövetkezendő idők, midőn Austria újabb megpróbáltatás alatt állandó szövetségesektől éppen úgy elhagyatva, mint az 59-ki olasz hadjárat alatt.

Az „N. A. Ztg.“ ellenben úgy vélekedik, hogy Florenz egy ut — nem Rómára, vagy Velencezére, hanem a congressusra. De vajlon a congressus is mi eredményt ígér?

Önként érzik, hogy e helyzetben austriai benn kell erősnek lenni; de miáltal lehet. A centralizáló absolutismus gyöngesége 1859 ben kiltat, a Schmerling-féle alkotmány a közös birodalom fele részét sülyeszté politikai apthiába; csoda-e, ha e helyzetben e g y a g y r é m t ö l is félnek, t. i. hogy Austria visszatérni kénytelen lesz az 1848 előtti rendszerre, midőn az örökös tartományokat teljavalommal, a magyar királyságot meglehetősen korlátozott alkotmánnyal kormányozta; de elég ereje volt még a világhódító első Napoleon ellenében is az európai legitimitás restauratioját végrehajtani?

E sejtést elősegítheti, hogy éppen most egy magyar párt alakul az 1847-iki zászlók alá.

Nem tudjuk, hogy az ily aggodalmak mennyi alappal birhatnak, de teljesen igazat adunk azon bécsi lapoknak, a melyek Austria biztonságának teljes kezességét látják a belső egyetértésben, s kibékülésben.

Ha Austria oly politika fogja vezetni, mely a magyar, német és szláv elemeket a belső jóllét, szabadság és nemzeti önállás ki-gyátaira nézve megnyugtani képes, akkor a birodalom külsővétség nélkül is a legbiztosabban nézhet szembe a bekövetkező eseményekkel, mert Austria gyengítése sem a magyar, sem a német, sem az iteni szláv elemnek nem állhat érdekében; a magyarnak nem, mert egy dunai confederatio eszméjét nem cserélheti el azon biztosabb állással, mely a történelemben nőtte ki magát; a németnek nem, mert a német egység utópiaja még messze van, addig pedig bizelgőbb egy császárságnak, mint egy pár kis hercegségnek jogával birni egy Európában, mint a német bundban; de a szláv elemnek sem áll érdekében a birodalom gyengülése, mert a lengyelek példája eléggé mutatja, hogy a szlávoknak a faj egység nem biztosít sem polgári szabadságot, sem nemzeti virágzást.

Austria tehát bir azon elemekkel, melyek által belső erejét biztosíthatja, Austria legitim állam, s oly kormányzási theoriákat, melyek egyes emberek eszméire visszavihetők, soha sem célszerű erőltetni azon nagy gyakorlati alkotmány ellenében, melynek gyökere évezredek történelmébe, s a népek meggyőződésébe ágazik szét.

Nyilatkozat Kiss testvérek felhívására.

A Kolozsvár környékbeli repeze-termelők és olajgyáros Kiss testvérek közt eleitől fogva fejlődtek ki kellemetlenségek, de melyek az idén olyakra hágtak, miszerint alig remélhetni, hogy köztük az annyira óhajtott jó egyetértés jövőre létrejöhessen.

Hogy ez egyenlenségekben mindig a nevezett gyárosok lennének hibások, s a termelők mindig ártatlanok: azt nem állítjuk, feleljen mindenki saját tetteit; de hogy fordultak elő esetek, melyekben Kiss testvérek a termelők irányában, méltatlanságokat követtek el; arra vannak adatunk, melyekkel szükségesben szolgálhatunk.

Már pedig csak azért, mert valamely termelő netalán erőszakos zsarolásokat kívánt rajtuk elkövetni, — miről egyebiránt tudomásunk nincs, — Kiss testvérek magukat ezáltal hasonló eljárásokra fűlcsabodítva nem érezhetik. Ebben megárt minket minden solid kereskedő.

Több termelő a „Kolozsvári Közlöny“ idei 110. számában Kiss testvérek eljárásai ellen szót emelvén, e nyilatkozatra nevezett gyárosok ugyan e lap 112-dik számában feleletüket megtették, de melyben nem annyira méltosággal, mint vádakkal állnak elő.

E feleletben Kiss testvérek utalnak azon termelőkre, kik a kolozsvári olajgyár felállításakor kelt szerződést aláírták.

„Egy idősbik ügytársuk“ — szólunk Kiss testvérek — „akármikor felvilágosíthatna volna őket, hogy néhai atyánk... erdélyi mágusok felszólítására szerezte meg Pesten, az olajgyár alapítására és megindítására megkivántató 100,000 p. frtnyi tőkét.... Sőt arról is hallhattak volna valamit, hogy éppen azok, kik a gyártási anyag előállítására szerződésileg kötelezték fel magukat: a szerződés megsejgése által csaknem bukás szélére hozták volt a vállalatot.“

Ez utalás következtében mi, kik egyike vagyunk az említett szerződvény aláíróinak, felhívva érezzük magunkat, a kolozsvári olajgyár morbi historiájára nézve következő felvilágosítást adni.

Hogy e gyár létesítése végett 1845-ben több erdélyi birtokosok bizonyos szerződvényre léptek; az igaz, csak azt felelik Kiss testvérek, hogy az említett birtokosok, ez egyezményt nem velük, sem atyunkkal Kiss Dáviddal, hanem J. Lasky és fiaival kötötték.

E nyomtatott kötlevelemben Kiss testvérekről szó sincs, a Kiss Dávid neve is csak egyszer jön elő a második és harmadik sor következő szavaiban: „D. Kiss urak directorsága alatt Kolozsvárt egy olajgyárt állítandunk fel“, t. i. Lasky és fia.

Hogy a szerződött birtokosok — ez olajgyár fölállításakor — magokat e szerződményben vagy bármely más okirathat Kiss Dávid vagy fia irányában bármire is kötelezték volna, ezt Kiss testvérek magok sem állítják.

Nem áll tehát, hogy atyunk Kiss Dávid „erdélyi mágusok felszólítására szerezte volna meg Pesten az olajgyár alapítására és megindítására kivántató 100,000 p. forintnyi tőkét.“

A szerezte szó alatt legfeljebb sensálkodást érthetnek.

Azonban Lasky, az említett szerződmény aláírása után nem sokkal Pesten csőd alá esvén; e gyár — bizonyos előttünk tudva nem levő szövényes perek és szerződések következtében — előbb Granichstädter utóbb Kiss Dávid birtokába jutott.

De, hogy az említett birtokosok ne talán ekkor léptek volna Kiss Dáviddal bármint egyezményre; Kiss testvérek ezt sem állítják.

Miben rejlik tehát tulajdonképp e gyárosok sérelme az említett termelők irányában?

Ök, mint halljuk magokat Laskyék legatariusainak kívánják tekintetni, mintán a szerződött birtokosok az 1845-beli szerződvény 1-ső pontjában magokat J. Lasky örököseire és legatariusaira nézve is lekötötték.

De hiszen Kiss testvérek Laskyéknek — köztudat szerint — sem nem törvényes sem nem végrendeleti örököseik, következésképp nem is legatariusaik.

Juridicai szempontból véve tehát; panaszkodásai merőben alaptalanok.

De lássuk miként áll ez ügy méltányosság tekintetében?

Az említett termelők 1848 előtt az 1845-beli szerződvény pontjainak eleget tettek, habár Laskyék, kik irányában magokat kötelezték vala, visszaléptek. Eleget tettek nem kötelezettségből, hanem a méltányosságot s a gyár érdekét tartva szem előtt.

Hogy 1848 után a Laskyék visszaléptével elenyészett kötlevelel pontjainak magokat továbbra is önként alája nem adták; azt senki rosz neven nem veheti, ha elgondolja, miszerint ez évvel a birtok viszonyok merőben megváltozván, a földesurak többé repezést oly potom áron, mint azelőtt nem mivelhettek.

Ha e birtokosok 1848 után Kiss Dávid számára, ki iránt semmi kötelezettségük nem volt, jószántukból nagy költséggel fél áron repezést természetettek volna; ez csakugyan igen nagy bonhomia lenne szemben azon ténynyel, miszerint a haszonbérők 1848 előtti kötelezettségek alól a kormány által feloldoztattak, mit egy józan érzelmű birtokos sem vett rosz neven, habár ez nagybórra igen érzékeny káruként történt.

Azonban csakugyan létezik Kiss testvérek, és több birtokosok közt egy később költött az 1858—1861-dik évekre szóló szerződvény, de melyről Kiss testvérek mélyen hallgatnak.

S mi lett e szerződmény eredménye?

Az, hogy Kiss testvérek ezt már a legelső évben sem tarták meg, mivel — állításuk szerint — a gyár megbukik, ha a szerződésileg megállított árban vették volna be a repezést.

Ekkor az illető termelőnek csakugyan joguk lett volna, e gyárosokat kötelezettségek teljesítésére törvény útján is reá szorítani, de mit — tekintve a kolozsvári gyár érdekét — nem tettek.

És, hogy Kiss testvérek ez engedékenységet miként halláltak meg, mutatják e gyárosoknak bekövetkezett eljárásai, és ráadásul a „Kolozsvári Közlöny“-ben megjelent feleletük.

Hogy Kiss testvérek — a repeze ára véletlenül leszállván — adott szavukat megszegték, ebben igen nagy hasznuk volt. Elégedjenek ők meg evvel, tekintsenek megvető stoicismussal azokra, kik ez ellen panaszkodnak. Hiszem nem tarthatja meg az ember — a román mondat szerint — a tojást is, a csirkét is.

Mi a kolozsvári gyárnak említett megbuktatását illeti, igaz sok mindenféle válságon ment ez át.

Szebeni dolgok.

N. Szeben, oct. 1.

A tartományi gyűlés mai ülésében Wittstock követ és Fogarassy regalista négy héti szabadságot kaptak.

Napirenden volt az országgyűlési rend megoldallal fenmaradt 10, 12 és 13-dik §-ye.

Obert, mint a kisebbség előadója, a kisebbségi vélemény illető §-syei mellett tartott beszédet.

Koronka, regalista, hosszabb beszédben fejtegetvén nézeteit, indítványozta, hogy Udvarhely-, Maros-, és Háromszék, valamint Kolozsvár és Maros-Vásárhely városai még egy-egy követ küldésére kapjon jogot; Toroczkó is küldhesen egy követet; s Ilyefalva, Olafalu, Udvarhely, Kolozs, Szék, Bereczk, Vizakna, Kézdi-Vásárhely, Abrudbánya és Csikszék az 1848. előtti módon küldhessenek még egy követet.

Ez indítvány támogatott. Popea pártolja a biztományi javaslatot, de kívánja, hogy követküldési joggal ruháztassék fel még Hosszafalu, Szelistye és Dobra. Ezt is támogatták.

Puscariu ajánlja, hogy fogadtassék el a kormányjavaslat módosítás nélkül.

Moga, mint a biztományi többség előadója jelentést tett, hogy a követküldési jog megadása végett beadott kérvényeket a biztomány nem találta méltányolhatónak; csupán Balázsfalva mellett nyilatkozott többség. Ajánlja a biztományi többség javaslatának elfogadását.

Balomiri szeretné, hogy Naszód, Hosszafalu, Radna, Dobra és Toroczkónak adassék meg a követküldési jog, s ezt indítvány gyarant nyilváníja, mely támogatott.

Fekete (Negrutin) különösen Balázsfalva mellett szól.

Koronka még egyszer különösen azért szól, hogy kiválólag Toroczkónak adassék meg a követküldési jog, s támogatott.

Baritiu és Zimmermann ajánlják a kormányjavaslatot.

Erre Gaetanu igen familiaris stílusban és igen hosszadalmasan áradó beszédet tartott, úgy, hogy az elnök megjegyzé: „nagyon távozott a tárgytól.”

A vitát befejezték, s az ülésnek is vége lett, a nélkül, hogy szavazásra került volna.

Kik szavaztak arra, hogy Erdély fő-törvényezsége Bécsben, s ne Erdélyben legyen? erre nézve a „Concordia” közelebbi 75—329-ik számában egy érdekes szebeni levél van, mely szerint a sept. 21-diki tart. gyűlés ülésében 94 tag volt jelen; ezek közül 49 román, 40 szász, 5 magyar. Erdély mellett szavazott felállással 26 román s egy magyar u. m. Axenti Severu, Balomiri János, Balomiri Simon, Baritiu György, Biltz István, Botetiul Sándor, Botetiul Mihály, Codru Dragosianu, Florianu János, Hanea János, Manu Péter, Mo-

ga Demeter, Muresanu Joakhim, Nikola Mátyás, archimandr. Popasu, Popea Miklós, Pap Leontin, Popu Péter, dr. Ratiu, Ratiu János, Romanu György, Rusu alias Orosz János, Solutiu Denezs, Tulbasiu János, Vajda László, Vlasa és Toth Samu.

Erdélyre a románok közül nemcsak nem szavazott, hanem még beszédet is tartott Bécs mellett: Alduleanu, Negrutin, Lemény Brann, Servianu Popoviciu, Popp László excl., Puscariu és Solutiu metropolita. Puscariu egyéb argumentumok mellett még azt is mondta, hogy „Erdélytől Bécsig csak öt percznyi távolság van!”

Erdély mellett nem csak szavaztak, hanem szónokoltak is: Axenti, Balomiri János, Moga, Popea, dr. Ratiu, Vajda, Vlasa és Baritiu.

Ezeket jegyezte fel a „Concordia” levele zöje ad perpetuum rei memoriam.

N. Szeben, oct. 3.

Ma az országgyűlési rend 10. §-a a kormányjavaslat 25. §-lyétől vett bevezetéssel elfogadtatván, határozott, hogy Balázsfalva is ruháztassék fel követküldési joggal. E határozat 42 szavazattal 39 ellenében ment keresztül. Balázsfalva a harmadik osztályba jutott.

Végül elfogadtatott a 12 és 13-dik § is, valamint a biztományi jelentés 21-dik §-ye, mely utóbbi Tolmács és Szelistye részére a középtübi biztomány alakítására vonatkozik.

Baritiu indítványára határozott, hogy a törvényezsék e szentesítés kihirdetésétől fogva érvényes.

Konstantinápoly, sept. 29.

A moldva-oláhországi első magyar protestáns missio Konstantinápolyban.

Minden szigorú körülmény s elfoglaltságaim dacára nem tehetem, hogy kelet fővárosa Konstantinápolyban lakó magyar hitsors hazánkfiaink vallásos szempontból főkérését tovább halaszsam. Miért tevék ezt, midőn még a magamra vállalt missioi teendő a Dunafejedelemségben bevégezve nincs, s még talán évekig sem lesz: addig is, míg tisztém szerint róla részletesen tudósítást tennék, elég legyen annyit, hogy a jelen körülmények és európai viszonyok közt, mi, a kik mindenütt le vagyunk szorítva a térről, melyen hazánk diadalmát s erkölcsi jellemünkkel csak egy sugárt is felmutathatnánk, a vallásos érdekek felkarolása, s éppen e missio-ügy az, melynek, ha csak gyöngye világításban is fel kell mutatnia, hogy komoly vallásos és erkölcsi erőn épült hazaszeretettel lelkesülve a magyar még el nem esett, sőt eljő az idő, midőn a világ színpadán még egyszer szerepelvén, virulni fog, mert virulni akar. Ötödik napja, hogy Konstantinápolyban vagyok, hova az itteni angol s amerikai missioi viszonya s

dolgainak megismerése s a velők való szorosabb összeköttetés szándékán kívül, azon elhatározással jöttem, hogy bármi fáradsággal e másfél millió népességtől városban elszorult élő magyarjainkat fölkeresem, s édes anyai nyelvünkön évek óta elepdit lelkük előtt az evangélium az élet bujdosásában vezérlő hit szent forrását felfakasztom. Az engemet működésembe eddig soha el nem hagyott mennyei gondviselés megsegített, hogy e munkámat megkezdhetem. E munka megkezdéséről bevégezéseig nem is teszek vala említést, ha mind az én, mind a magyar protestáns egyház s a nemzet más felekezeti elfogulatlan tagjai nagy öröme azon tudomásra nem jövék, hogy itt az 1849-ik viharok által menekült magyarok az evangéliumi szent hitben új sarjat növelődők, egy keleti magyar protestáns egyházközségben egyesültek. Azonban ezen egyházközség, midőn az európai viszonyok a külföldön lakókat egy vagy más nemzet táborához csatlakozásra szólíták, az eltávoztakkal annyira meggyengült, hogy fejlődésében sikerrel nem haladhatott, s később egészen megszűnt. A mit az idő és gondoskodás kegye megőrzött a multból, csak a jegyzőkönyv, nehány levél s az egyház pecsétje maradt fenn, s jutott kezembbe. A nagy hajótörésben mindenek vesztettek, roncsoltak, de meg nem törték társulata volt ez, melyben részt személyesen, részt szellemileg több külföldön lakó jelesek, s mindannyian a nyomorúság terhe alatt is dícsők, részt vettek.

Azon szent alapján az evangéliumi hit és honszeretetek, mely a külföldön lakók egyházi községével letéteztetett itt, de elpusztult: remélem, hogy a nagy Isten segédelmével sikerül egy új maradaudó magyar protestáns egyházat alapítanom, azon hitben élvén, hogy a magyarnak, a hol csak egy kis tér is kínálkozik, azt felhasználva, a magyar diadalmát s evangéliumi hit újja születése s terjesztéseért a hazán kívül mindenütt, de mindenütt munkálni szent kötelessége.

Melyben én is, egy a legkisebb, fáradozván, szabad legyen felbírni a magyar protestáns egyház s magyar nemzet diadalmát és nagyságát hön óhajto hazafiakat, hogy működésüket becses figyelemmel kísérve, szellemi és anyagi részvételkel is támogatni méltóztassanak!

A moldva-oláhországi első magyar protestáns missio ezentul Törökországra is kiterjesztvén: a nagy Isten segédelmével moldva-oláh- s törökországi missio lett.

Czelder Márton.

MEGYEI ÉS KÖZSÉGI ÉLET.

Bácskemet, oct. 2.

A helybeni ágost. hitv. evang. egyház templomépítési tőkéje gyarapítására rendezett sorsaját nyeremény tárgyainak kirosolása f. é. oct. 1-8 napján, a kaszinó teremében, az e célra tartott tánczvigalom alkalmával,

tatásába, annyival kevésbé, mert nem hiszem, hogy maga a fordító is védelmére kelne.

Hibás a szövegész ugyancsak az első lapon, midőn azt mondja: „talán egy népnél is Európában nincs inkább kifejlődve”; mert a magyar az állításnak igen és tagadó részét nem választja külön, ha egytől vonatkoznak; sőt éppen összeolvasztja; így állott elé a nem van helyett nincs, az is nem van helyett nincs, „talán egy népnél sincs” stb.

Ne tartsa fordító kicsinyeknek az ilyen-szerű megjegyzéseket; hiszen az irodalomnak egyik nagy célja éppen a nyelv művelése, s az minden irótlal joggal megkövetelhető, hogy ha nem is viszi előbb a nyelvet, legalább ne vétsen megállapított szabályai ellen. Mentől nagyobb munka és elősmertebb név, annál inkább kell ügyelnie az efelére, mert annál gyakrabban törtenhetik rá hivatkozás.

Még van egy megjegyzésem. Azt mondja fordító előszavában, hogy a regészet egészen keletről veszi eredetét. Ez állítást én egyszerűen tagadom. Keleten, nyugaton, északon és délen, mindenütt régében nyilatkozott az ember lélek munkássága azon a művelési fokon, melyben a képzelet túlrálgó a lélek többi tehetsége felett. Onnan is világos ez, hogy például az északi és nyugati népek regéi egészen más jelleműek, mint a keletieké. Annait ösmerek el valónak az állításból, hogy a regé hazája csakugyan leginkább kelet, mivel egyálty viszonyai igen alkalmasok a képzelet élesztésére, túlrálgatásra juttatására.

E gancsok azonban csak egy fontosságának azokkal a dícsérettel szemben, melyeket elmondhat és váltig mondhatnék meg e munkáról. Kiállítás díszes; becsületre válik a Stein nyomdájának. Négy kömetszet is van benne, igen szépek; főként Shama herczegnő és Züliázant így képmén is elnéz az ember isten tudja meddig.

Közelebből más újdonságokról.

Réthi Lajos.

TÁRCA.

Könyvismertetések.

Stein János erdélyi muzeum-egyleti könyvtáros kiadásában megjelentek, s általa minden könyváros utján kaphatók.

A cél, melyet az ismertetésekkel elérni akarok, semmi egyéb, mint tájékoztatni az olvasót, hogyha vásárolni akar ilyen vagy amolyan, hasznos vagy kellemes könyvet, előre is tudhassa, mit és milyet veszzen. A lapok részéről olvasóinkkal szemben szükseges teendőnek ítéltém azt már régen, s nyilatkoztam is ilyen értelemben; és jelenleg, mivel avatottabbak nem teszik, magam látok hozzá. A szempontot, mely irányozni fog, megjélőtte Gyulai Pál egy dolgozatában: „Minden munka saját magából itélendő.”

1. Kelet tündérvilága, vagy Szaif Züliázant szultán. Arab regé. Ali bey után fordította Orbán Balázs. 1864.

Nem tudnék kellemesebb olvasmányt ajánlani hirtelen azok számára, kik a mindennapi élet egyhangu zibongásában elfáradva, azért menekülnek a könyvhöz, hogy ott egy szebb, eszményibb világot találjanak; azok számára sem, kik a szép élvezést bármely jelentezésében életük főboldogságának tartják, és a kik tisztában vannak azzal, hogy a legfelsőbb foku szépségeket az emberi lélek mutatja fel, midőn munkál, küzd és nagy célokat tűzven maga elébe, nagy akadályokkal kell birkoznia. Az egyéni és nemzeti életnek egyik kiváló szépségét, midőn epeje datutára jutva, küzdelemre kél, nagy, nemes célokért, néha csupán magáért a munkáért is s ifjú képzetének még megvesztegetetlen kincsét arra használja föl, hogy vele az egész világot megárazozza. A nemzeti életnek eme mozzanata adja a hősköltemény tárgyát, melyben az ember küzdelmét istenek kísérik figyelemmel, melyben az ember maga istenné vagy istenivé válik, ha tulemelkedett erényeivel társain.

Az előtűnik fekvő munka tárgya az arab nemzetnek eme hőskölteményi korszaka. Szaif Züliázantban, a munka hőseben egyesíve van minden férfi erő az arab fogalom szerint, ő vívő, hogy nemtöket győz le, bizalmas, bár számtalanszor éltek vissza bizalmával, vállalkozó már csak azért is, ha a kaland nagy veszélyrel jár, istenfő, mintegy pátriarcha és zaklatott élete közben is hiven megővja lelkének gyöngédebb érzelmeit a család és barátok számára. Életének viharos utain számtalanszor jön össze nemtökekkel, azok közül a jók szolgálatában álnak, mert bámulják nagyságát, a rosszak ellenetnek vele és megsemmisülnek hatalmától. Oly ragyogó gazdag képzelem aranyozza körül az egész alakot, a milyen csupán az araboknál, a szász világ legköltségesebb népénél található.

És ott vannak a fölalk mellett a mellék alakok, mindenik mestéri következetességgel vive keresztül. Kamaria, a hatalomvágyó, érzésten, alattomos néger nő, ki számtalanszor tör saját fia életére; Shama, a lángoló szerelem eszményi mintája, ki titkon kíséri választott ifja lépteit a legnagyobb veszélyekben, hogy oldalánál lehessen a válságos percekben, hogy kimentse őt vagy együtt veszessen el; Szadun Eszende a rettenetetlen szerezés, eszméi anyakja a hü alattvalónak, ki a védpárdal is azt kálítja ara ellenszének szemébe: „Szerecséltenség reád átkozott, az én aрам pedig a világ nagy hőse, kihez hasonló szépségben és erőben a földön nem találhatik.” Hát Skárdion és Skádis mily pompás előképei az ármányos minintereknek! És a többi: a jó Málík, a vén Szaif Rád s mindenik szereplő oly domboron kikerekített alakok, hogy mesteröknek, ha ösmerve volna, méltán szereznek meg a nagy nevet.

Teljesen osztom a fordító nézetét, melyet előszavában fejez ki: „Nagyszerű és csodás mű ez; valódi kincsárka a keleti gazdag képzelődés szülte szelleműs s ragyogóan könyvnyitód arab költészetek”; „a nagy arab nemzet alakulását s történet előtti korát oly

*) Megjegyzék az állítás a mű szabadságára és egyetértés nézve, de emberi képzelődés még nem teremtet képzelődésű regéket Humai persa királynő regéinél, az „Ezeregy éjnek”.

Szerk.

hatósági ellenőrködés mellett, nyilvánosan ment végbe, mit is a midőn a résztvevő t. cz. közönségnek tudomására jutait gyorsalkodunk, egyszersmind addig is, míg a kisorsolás eredményét minden egyes tárgyra nézve hírlapok útján nyilvánosságra hozhatnánk s erről a sorsjegyek t. elárulitott külön nyomtatványokban magán uton is értesíthetnénk: a főnyeremények sorozat- és nyeremény-számaikat haladéktalanul közleni szoros kötelességünknek ismerjük; ugymint: a 2. srsz. 233. nysz. nyeri az ezüst asztali készletet; az 1-ső srsz. 504. nysz. nyeri a subát; a 2. srsz. 29. nysz. nyeri a tehenet; a 13. srsz. 163. nysz. nyeri a tokai bort; az 1. srsz. 162. nysz. nyeri az egyik szűrt; a 14. srsz. 503. nysz. nyeri a másik szűrt; a 19. srsz. 333. nysz. nyeri egy ezüst csukor-tartót; a 8. srsz. 945. nysz. nyeri egy személyre ezüst evő eszközt.

A téhen elszállítása iránt — minthogy annak tápolatási és felügyeleti díja oct. 2 ik napjától számítottatni fog — új tulajdonosa sietőleg intézkedni felhivatik

a sorsjáték rendezésével megbízott egyházi választmány által.

KÜLÖNFÉLÉK.

— (Necrolog). A marosvásárhelyi ev. ref. anyaszentegyházak 51 éves hű szolgálója, lelkipásztora Hegedűs Lajos nincs többé! September 25-én d. n. 6 1/2 órakor hat napig tartott szélhűdés vetett véget 76 évre és 1 hónapra terjedt munkás életének. Midőn ezen gyászbirozt üvegye: szül. Pápai Mária, s gyermekei: János n-nyedi hittanár, Lajos gendri ref. pap, és leánya Agnes bánatos szívvel tudatják, — szomoruan hívják meg az egyház tagjait, kik kedves halottjukat 1 évvel ezelőtt september 27-én nyugalmra bocsátották s a közszolgálatban megőszült férfinak minden résztvevő tisztelőit: hogy most 1 év múlva, nyugalmaztatása napján, d. n. 4 órakor az elhunytak földi maradványait, a kis templomi papi laktól, a reformátusok temető-kertébe, örök nyugalomra kísérik. Nyugodjék csendesen! ... M.-Vásárhelytől, september 26-án 1864.

— Lapunk közlébéli számában közöltük a helybeli ev. ref. főtanodai ifjúság gazdálkodó együletének szabályait, melyből átláthatják a szülők, kiknek gyermekei járnak a nevezett tanodába, hogy az ifjúság most, midőn mindenütt és mindenben nagy a szükség, gazdálkodni akar. Több szülőtől hallók, hogy a gazdálkodó-egyletet kárhózták, mivel két rendbeli öltözkézt csináltat a tagok számára. De ez félreértés, mert az egyesület tagjai ugyanis olyan és annyi ruhát csináltathatnak magoknak, a milyent és mennyit tetszik. Az elkészített ruhadarabok vaamint a kiválasztott kelmék közszemlére ki fognak tetetni Klatrobecz Krémer és Reil urak ruhakereskedésében. (O. A.)

— A Békési Márk által szerkesztett „Erdélyi Hetilap” Szébenben megkezdé folyamat. Negyedíven van kiadva; a szerkesztő az activ politika mellett buzog, szereti a mint mennek a dolgok, az ellenzékét ál-profétáknak nevezi, M.-Vásárhelyről megdicsérteti magát, hogy olyan „Magyar miskác” neki mint vágni. — Különbön a lap néplep akar lenni, amár már a vásárhelyi levélben német szavakkal spékelt stílt találtunk. Hanem egy érdeme van, zsákba macskát nem árul, kimondja, hogy ő a mostani kormány politikát egészen pártolja. — Így aztán folytathat activ politikát.

— Az erdélyi földterhermentesítési alap 1864-ik évi kiadásának előleges kiszámítását illető törvényjavaslatat megvitására kiküldött bizottság bevégezte munkáját. A kormány javaslat I. czime alatt kivetett földterhermentesítési alapigazgatósági költségnek, mely 15,037 frt megszavazása indítványoztatik, ellenben a II. czim alatti 35,233 frtból, mely az igazolási bizottságok fizetésére megkivánlatatik, 9901 frt levonása javasoltatik; a III. czim alatti 69,047 frt, mely összeg mint járuléka az igazgató-kiszolgálattal kezelési szükségletéhez megkivánlatnak, egészen kitörölendő lenne; a IV. czim alatti a töké-kiégnyelési összegekre szükségelt 8,200 frt, megszavazása ajánlatatik; az V. czim alatti a vételjogosultaknak fizetendő kamatok gyanánt felhozott 2,452,077 frtból — 343,615 frt levonása indítványoztatott; a VI. czim alatti az államkincstárnak fizetendő 144,234 frt kamatok, továbbá a VII. czim alatti a rendelkezést által levő hivatalnokok fizetései és nyugdíjaktól kivetett 11,666 frtnyi összegeknél merőben kitörölése ajánlatatik. Mig tehát a kormányjavaslat szerint a szükséglet 2,736,004 frt a bizottság által megállapított szükséglet csak 2,158,531 frt. A kormányjavaslat szerint megállapított fedezés 71 1/2 krnyi adópótlék mellett 2,736,994 frt lévén a többlet 77,154 frt lenne, ellenben a bizottsági javaslat szerinti fedezés 53 krnyi adópótlék mellett — 2,171,854 frt lévén, a többlet 13,123 frt lenne. Az erre vonatkozó

bizottsági jelentést és javaslatot egész kiterjedésében jövő számunk fogja hozni. (E. H.)

— Az erdélyi országgyűlés folyamatban levő ülészeke mint Nagy Szébenből írják, valószínűleg october hó 25-éig befejeztetik.

— (50 arany pályadíj). Alulról april hóban egy relativ legjobb becsű dráma-, vigjáték- vagy népsziműre 50 arany pályadíj tűzvéni ki, emlékeztetem a pályázni kívánó t. cz. írókat, hogy a pályaművek beküldési határidője f. évi october 15-dike (Finály Henrik urhoz Kolozsvárra). Egyszersmind szükségesnek látom megjegyezni, hogy azon esetben, ha a három sziműnben egyformán jó mű érkeznék, 3 pályadíj odaítélése előbb a drámat, azután a vigjátékot s végül a népsziművet illetné. Arad, 1864. septemb. 28. Pollinus János, a kolozsvári nemzeti színház igazgatója

— Pollinus ismét egy oly tagot szerződtetett a jövő teli idényre Kolozsvárra, kit a nemzeti színház igazgatója épp úgy, mint a vidéki színházakot méltán irigyelhetnek tőle, Molnár Györgyöt. E jeles tag elhatározta, azon esetre, ha nem sikerülendne neki a budai színház igazgatását visszanyerhetni, magát egészen a drámai tanulmányoknak szentelni s e téren már a jövő november hótól kezdve mint rendező Pollinusnál működni. Ez alkalommal megemlítjük, hogy a főváros körében is díszreteresen ismeretes Rumy Gizela urhölgy is hozzá szerződtött mint opera énekesnő. (A.)

— Terv a n.-kendi olvasó egyelet által rendezendő terménykiállításra.

1) A kiállítás helyisége Balvásáran t. Zöld Antal ur házában. Ideje: folyó 64-dik évi oct. 29-dik napja. Kiállítandó tárgyak:

I. Gabonaminték u. m. búza, rozs, árpa, alakor, zab, köles, tatárka, kukuricza stb. a piacra kiállítani szokott minőségben.

II. Takarmánymagvak mindennemiei jelen: luczerna, lóhere, búkköny stb.

III. Olajmagvak u. m. repeze, lenmag, kendermag, napraforgó, idejő a mustár.

IV. Hűvelyes veteménymagvak mindennemiei, bab, borsó, lencse, fuszulyka.

V. Kerti vetemények mindennemiei u. m. káposzták, kártifolák, murek, petreselyem, ezeller stb. Ide jönnek: a pityóka, csicsóka, egy a répák, retek.

VI. Gyümölcsök nyersen, aszalva, befőzve, ide jön a szőlő.

VII. Borok bár melyik évből valók.

VIII. Rostnyelvények: u. m. len, kender, héhelve, héhetlen, s tovább feldolgozva.

IX. Gyapjuneműek: természetben és feldolgozva.

X. Selyemgubók.

XI. Gazdasági műipari czikkek, melyek e vidéken állítanak elő

2) A kiállítás szánt czikkek f. évi oct. 27 és 28-ig délig a kiállítási házhoz mulhatlanul beküldendők.

3) A küldemények a küldő nevével és lakhelyével, valamint a czikkek nevével, vállfajai megnevezésével ellátandók.

4) A beküldendő czikkek mértékének miniuma: a reendes természetis alatti gabonamékből 4—8, a takarmánymagvakból 2—4 erdélyi kupa; a kísérlet alatti természetmennyekből, valamint a többi czikkekből pedig tetszés szerinti mennyiség.

5) A kiállítás két nap nyitva lesz, s 10 kr látogató-jegy mellett, mindenki által megtekinthető.

6) A kiállítás megnyitattik october 29-én d. e. 9 órakor, melyután tér nyílik az összegyűlt gazdáknak értekezések, eszmecserék, tapasztalatok közlésére a gazdaság köréből.

October 30-án mint zárnapon a kiállított tárgyak hét terménybíró általi megbirálása s a jutalmak kiosztása következik.

7) A beküldött termények a kiállítást rendező egyelet tulajdonává válnak, hacsak a kiállító küldeményéhez jogát fenn nem tartotta.

8) A jutalmak ez évi első kezdeményes kísérletnél egyelőre a) dícső és b) elismerő díszes okmányok általi megtiszteltetésekből fognak állani.

9) A bírálók s jutalmak kiosztásának nevezett napon délig meg kell történnie, delután az egyelet tulajdonává vált czikkek elárverezése következik.

10) A látogató-jegyek s elárverezett czikkekből bejövő összeg, az egyelet pénztárába foly, s alapját képezi jövőre, az igényeknek jobban megfelelő kiállítás rendezetetésére.

— A magyarországi adófizetők érdekében az „Oesterr. Zeitung” egy Pestről keltezett vezércikkét közöl, melyben többek közt így nyilatkozik: „Az aratás Magyarországban gazdag és áldásteljes: azonban a gabona ára lenyomott. Ez baj, mert a forgalom élénkségére nincs kilátás. Végre még a legalsóbb árak mellett sincs verő: ez a legrosszabb.

Az adómegintések szaporodnak, s a földműves nem kap pénzt. Hiába mutat a telt magtár. Pénzt követelnek tőle. Honnan vegye? Az állapot legterheesebb ott, a hol a mult évben nem volt termés. Ezeknek a mult évi

adót is pótolni kell. Akarnának fizetni, de nem tehetik. Ezen állapotok a kormány figyelmét sürgetőleg igénybe veszik. Szükség van a segítségre; azonban az adórendszer tudománya még nem sokat mozdít elő; a szivnek kell itt a dologhoz szólni. Mert nem csak pénzügyi, hanem politikai szempont is forog fenn. Magyarország rokonszenvét kell, hogy megnyerje Austria — így végződik a mindenestre érdekes czikk — és azért nem a rosszakaratu késedelmezők javára szólnak, ha azt indítványozzuk: legyenek a lehető kiméletes-séggel azok irányában, kik fizetni akarnak, fizetni is fognak, de e pillanatban nem tehetik. A tárgy érdemes a figyelemre. Föl lehetne a körülményt használni.”

— Nagy-Váradon a következő rögtönbíró-sági ítélet hirdették ki: B... Sz... János, 21 éves, nőtlen, erdélybani bágyoni, kinnálló. K... Elek, 22 éves, nőtlen, m.-csaholyi, szabadságos katona, kinnálló vándorkat ellen törvényesen bebizonyítottván, hogy ők Szabó Togyerrel f. évi martius 3-án éjjel tóti lakos Freiberger Mihály lakába betörték s tettesges erőszakkal attól egy 11 frt készpénzzel, s egyéb iratokkal terhelt társzát elrabolták. Ennélfogva mindketten Bihar megye rendes fenyítő törvényszéke, mint rögtönbíró-ságnak 1864. évi september 19-én kelt ítélete szerint a rablási büntetben bűnösnek találtattak s B... Sz... János kötélt általi halálra; K... Elek, 10 évigleni nehéz börtönrre ítéltetett, s ezen ítélet rajtok végre is bajiattott.

— Franciaországban jelenleg érdekes expeditio van készülöben, mely Magnan kapitány vezérlete alatt a Niger folyón akar felmenni s Afrika benső tartományait beutazni. Ez expeditio, mely magánosok pénzéből alakul, megnyerte a kormány helybenbogyását. A császár különös rendeletre Chasseloup Laubat, tengerészügyi minster 8 vontesövű ágyút s az expeditiora szükséges minden löszert Magnan kapitány rendelkezése alá bocsátott. Magnan 4 ágyúszádot is magával visz, hogy csekélyebb vizeken, hova hajója nem mehet, ezeken hatólhasson be. Társa, egy volt tengerészeti tiszt Párisban épp most toboroz az utazásra tudósokat, művészeket, rajzolókat s csere-kereskedelmi árukkal látja el magát. Az expeditio katonai csapata Gérard kapitány, egy volt zuáv-tiszt parancsnoksága alá helyeztetik s általánosan reménylik, hogy a vállalkozást kedvező siker követi.

(Vámbéry és Duka Angolországban.) A „British Association for the Advancement of Science” idei nagygyűlése Bath városában tartott. Ránk nézve e gyűlés azért is különös érdekű, mert nemzetünk két jeles fia, Vámbéry Armin és dr. Duka Tivadar által volt képviselve. A föld- és népismereti osztály a „Bath Chronicle” szerint, Sir Roderick Murchison elnöklete alatt sept. 15-én szokatlan számú tudósok által volt látogatva. Az afrikai utasok közül ott volt a nagybíró dr. Livingstone és társa dr. Kirk; továbbá dr. Barth, Burton és Grant kapitányok, és Mr. Francis Galton. Déli-Amerikát Clements Markham és W. H. Bates urak képviselték, mind a kettő titkára a föld- és népismereti osztálynak. Sir Robert Schomburgh Siamból jött, hogy a gyűlés tárgyalásaiban részt vehessen. Az ind Archipelagusról Mr. John Crawford és Mr. A. R. Wallace értekeztek, Kelet-Indiáról pedig Sir Henry Rawlinson tábornok és mások. Vámbéry Armin hazánkfia, ki Khivánt, Bokharát és Szamarkándot beutazta, a turkomanokról olvasott fel értekezést. Ott voltak Oroszország részéről Jerofejev ezredes és Hippus ur Pétervárról. Az elnök, Sir Roderick Murchison magasztalva emelte ki megnyitó beszédében Oroszország legújabb nagy-szerű felmeréseit. A mint írják, az orosz urak főképp azért jelentek meg, hogy Vámbéry hazánkfiának közép-ázsiai tapasztalatait czáfoglassák. Dr. Duka Tivadar, noha csak látogatóba ment Bathba, az E. osztályhoz bizottsági taggá neveztetett ki. Vámbéry a nyelvészeti és népismereti vitatásokban oly élénk résztvevő, hogy Sir R. Murchison megnyitó beszédében „Zealous Hungarian”-nak nevezte. Vámbéry munkája nov. 1-én kerül ki sajtó alól.

— (Szabadalmak.) Pán József pesti építész és Schossberger Zsigmond vegyész, mint a „Stürgöy”-ben olvassuk, egy „Anticausticum” nevezett sajátjóságos szerre vonatkozó szabadalmat nyertek három évre terjedő kizáró szabadalmat, mely mindennemű fa és egyéb éghető anyagoknak meggyuladás s eléges elleni biztosítást eszközöli. A szer igen olcsónak s mindennemű éghető anyagból készült építményekre észlelterően használatosnak mondattik, a farészek tudniillik ez anyaggal bevonatván, tűzmentes állapotba jutnak. Egy másik érdekes találmányra Lindler J. R. szintén pesti lakos nyert két évi kizáró szabadalmat. Ez tudniillik oly készüléket talált fel, melylyel a gyárak s szóval nagyobb helyiségek világítására könnyen s nagy költség nélkül légszeszt lehet előállítani.

POLITIKAI HIREK.

Franciaország. Páris, oct. 3. Humbert herceg, amár biva volt már haza Turinba, a császár kívánatára elhalasztotta hazautazását.

Sartiges gróf, a mint több oldalról állítják, már egy második kihallgatáson is volt a pápánál. Mind oly körülmények, melyek a sept. 15-iki egyezménynek nagy fontosságára mutatnak.

A nevezett római követnek sept. 24-iki kihallgattatásáról a „Monde” római levelezője nem akarja a szárnyaló híreket ismételni, e helyett elmondja, hogy szerinte mit mondhatott volna a pápa a francia követnek: hogy t. i. az egyezmény aláírása óta a pápai területet, névszerint Frasinonet piemonti ügynökök árasztották el, hogy aláírásokat gyűjtsenek egy Victor Emanuelhez való csatlakozási nyilatkozatra, hogy szűkeket eszközöljenek a pápai seregben, s kívándorlást költéséggel lássák el azokat, a kik az egyházi területtől át akarnak költözni az olasz királyság földre. Ezek az ügynökök, a nevezett lap levelezője szerint éppen nem valami köznapias emberek s tekintélyes megbízó iratokkal vannak ellátva.

Egy oct. 4-iki távirat szerint a „Constitutionnel” turini lapoknak azt a tudósítását, mintha alkudozás kezdődött volna a végett, hogy az olasz kormány székhelyének áttétele csak Róma kitűritése után történjék meg, alaptalannak nyilvánítja. A főváros megváltoztatása éppen mint föltétel meg kell hogy előzze a francziák Rómából való kivonulását.

Olaszország. Turin, oct. 1. Az új minsterelnöknek minden törekvése megbiusult, hogy Ricasolit a ministeriumba lépésre bírassa. Lamarmora önmegtagadása annyira ment, hogy még az elnökséget is felajánlotta neki akár a külügyi tárczával együtt, akár a nélkül. A király maga is kérte; de mind hiábán. Azt felelte, hogy a szeptemberi egyezményben nem előnyöket, hanem veszélyt lát Olaszországra nézve, s azért ő nem képes az egyezmény szigorú keresztültvitelére munkálni.

Meg kell azonban jegyeznünk, hogy az érintett indoklást azok a lapok adják Ricasoli báró szájába, a melyeknek semmi sem tetszik, a mi az olasz királyság ügyét egy hajszálnyival elemozditja. Más tudósítások szerint ugyanis Ricasoli mihelyt haza ment Florencebe, összehívta elvrokonait s hathatós beszédben hívta fel őket a mostani ministerium támogatására.

Az új ministerium táviratilag már érintett programjának jellemzőbb helyei így hangzanak: „Az új ministerium kötelességének tartja az urlgó leendő feletti nézeteit a leg-tisztább és kifejezőbb modorban tudtár: adni a nemzetnek. Elismeri a francia császár kormányynak közlelebből a francia csapatoknak a pápai területtől leendő kivitele s egyszersmind az olasz királyság fővárosának máshová változtatása iránt kötött egyezményt azzal a fenhagyással, hogy a parlament megnyitása-kor ez iránt törvényjavaslatot terjesztessen elő. Egyszersmind azt a meggyőződést táplálja, hogy magasabb politikai észely s szigoru igazságosság elvei teszik kötelességévé a kormányának, alkalmas eszközöket hozni javaslatba a parlament előtt a végre, hogy annak a városnak, a mely meg fog szülni az ország fővárosa lenni, hátrányain könnyítve legyen a nélkül, hogy ez által a francia csapatoknak pápai területtől való kivitelére tűzött határidő tovább haladjon.” Végül hivatozós történi a kiáltványban a népek hűségére és egyetértésére.

A turini helyhatóság gyűlés nyilatkozatát adott be a kormányhoz az iránt, hogy bárha Turin áldozatra kész is, de mint főváros csak Rómának fog engedni.

A mint a „Botschafter”-nek írják, pénzügyi körökben a római államadósság egy részének átvállalását lehetlennek s az olasz királyság egész pénzügyi romba dőlésére vezető lépésnek tartják. Az átvállalás következtében az olasz királyság államadóssága kerekszámban négy és fél milliárdra emelkednek.

Az „Ostd. P.”-nak írják, hogy a Peruzzi és Spaventa volt minsteriek ellen indított vádkeresetben a vizsgáló bíróság már el is kezdte kihallgatni a tanukat, a kik a september 21- és 22-diki eseményekre vonatkozólag tanuskodni jelentkeznek. Az idézett lap tudósítja szerint mind a két exminister ejjedien távozott el Turinból, hogy a nép dühe elől meneküljenek.

Hivatalos kimutatás szerint a sept. 21- és 22-diki zavargásnak összesen 165 személy lett áldozata; 35 halva maradt az utcákon, a többiek sebesültek s részint sebek következtében elhaltak. Majd mindnyáján a munkás osztályhoz tartoznak. Egyetlen egy van előbbkelő családból, egy államügyész fia.

A római nemzeti bizottság kiáltványt bocsátott ki, a melyből látszik, hogy a tetti-párt egészen másképp értelmezi a sept. 15-iki szerződményt, mint a francia félhivatalos lapok. Így a többek között ez áll a kiáltvány-

ban: „A király kormánya semmi oly kötelezettséget nem vállalt, mely megfosztaná a rómaiakat attól a jogtól, hogy az olasz királyságba csatlakozzanak, valamint a királyattól, hogy e csatlakozást elfogadhassa. A midőn kikötötték az egyezményben, hogy a határok olasz csapatok részéről tiszteletben lesznek tartva, a volt a szándék, hogy Rómát a rómaiaknak adják vissza, a kik távol attól, hogy az egyház holt kezének tulajdona volnának, magok akarnak saját sorsuknak független bírái lenni.“ A kiáltvány így végződik: „Rómaiak! mutassuk meg, hogy méltók vagyunk nagyszerű hivatásunkhoz. Nagy feladat áll előttünk: az, hogy az egyházat a papságnak, Rómát a rómaiaknak visszaadjuk s Olaszországnak nagy újjászülését befejezzük, s e kötelességünkhez nem akarunk hűtlenek lenni.“

Most midőn a római kérdés megújult alakban s oly fenyegető horderővel került a politika felszínére, nem lesz érdektelen közölni az egyházi állam mostani és régebbi állásáról a következő statisztikai adatokat: 1860 előtt az egyházi állam 20 tartományból állott 752 $\frac{1}{2}$ négyeszeg mértföld területtel s az 1853-i népszámlálás szerint 3,124,688 lakossal, a kik között csak 262 volt nem katolikus keresztényen s 9237 zsidó. A mostani pápa-birtok, Romagna, Umbria és a Markák elvesztése után, az előbbi 20-ból már csak 5 tartományt foglal magába 214 négyeszeg mértfölddel. Az egyházi államnak régi terjedelmében 14,752,365 scudi bevétele s 24,568,858 scudi kiadása, s így a tartaléktöke számára levont 100,000

sendin kívül 83,507 scudi felesleg. (Kolb szerint némely a költségvetésbe föl nem tett különféle kiadásokkal együtt rendesen deficit mutatkozott.) Az utóbbi évek óta vécenek biztos kimutatások. Körülbelül így állott az államgazdálkodás 1860-ban: szűkséget 22, bevétel 8 millió scudi; 1861-ben szűks. 20, bevétel 8 millió scudi; 1862-ben szűks. 10, bevétel 5 millió. A péter-filirek az „Osserv. rom.“ szerint 1863 kezdeteig összesen 27 millió frankot (mintegy 5 millió scudit) jövedelmeztek. Az államadósság volt 1858-ki január 1-jén összesen 66 millió scudi; jelen állásról nincsenek biztos adatok. 1859-ben nem szaporodott, hanem igen 1860-ban. Most kerékszámban 80 millió scudira teszük.

Németszág. Berlin, oct. 2 A „Vaterland“-nak írják: Balan ur legközelebb Bécsbe fog menni, hogy az ottani békeértekezletben részt vegyen. A mint levelező hallja, az értekezés folyvást a körül forog, hogy mekkora legyen az az osztályrész, a mit a dán állam activ vagyónából a hercegségeknek adnának. A „Köln. Ztg.“-nak azt írták volt Wiesbadenből, hogy Nassauak és Hessen-Darmstadtnak csak oly feltétel alatt engedték meg az új vámegegyesülethez csatlakozást, ha a porosz-badeni egyezményt, a rajnai hajózásnak némely fiskális terhek alól felszabadítása iránt, magáévá teszi. Ez a közlés teljesen alaptalan, mintán a folyó évi jun. 28-i vámegegyezmény szerint minden eddigi vámegegyleti kormányoknak feltétlenül meg van engedve a csatlakozás, ha az october 1-je előtt megtör-

ténik. Nassauak és Darmstadtnak az érintett egyezményhez csatlakozása tehát bármily kiadásosnak látszik is a szabad hajózással érdeklében, mint külön tárgy, csak a nevezett két kormánnyal való új egyezkedés eredménye lehet.

Dánia. Kopenhága, oct. 3. A kormány jelenleg az alkotmány módosítására vonatkozó javaslatok készítésével foglalkozik; a mi természetesen következménye a hercegségek elvesztésének. A pénzügyminister, hogy a kincstár állapotán segítve legyen, indítványozni

szándékszik az országgyűlésen az igen értékes Nybøden város negyed részenként való eladását, a hol eddig a tengerészeti legénység lakott.

Bécsibörze October 7-kén: Nemzeti kölcsön 78.80. 5% Metalliques 69.95. Bank-résztvény 770.—. Hitel-résztvény 180.10. Váltó Londonra 116.45. Ezüst 116.—. Arany 5.50. 1860-diki Állam kölcsön 91.15. October 5-én: Urbéri kárpótlási kötvény Magyarországi 71.50. Erdélyi 72.25.

Erdélyi		Alsó ausztriai mérő: vagy is két nagy véka.					Marhah. fontja.	
		Tiszta búza.	Rozs.	Árpa.	Zab.	Törökbúza.		
piaczi árak:		k r a j c z á r o k b a n.						
Besztercze	sept.	20.	315—315	—	160	92	240	13
Brassó	sept.	30.	412—412	174—160	184—148	106 100	234	13
Dézs	"	20.	340—300	200—180	—	120—100	230—220	11
K.-Fehérvár	"	17.	363	220	—	140	248	10
Kolozsvár	oct.	6.	282	130	70	70	210	13
M.-Vásárhely	"	29.	347—326	200—150	—	130	240	10
N.-Enyed	"	29.	346—336	250—220	—	100—86	220—220	12
Szamosújvár	"	26.	300—260	180—160	—	110—100	220—210	12
Szászváros	aug	29.	390—390	290—290	—	196	295—295	13
Sz.-Régen	sept.	22.	340—320	200—190	—	110—100	280—260	12
N.-Szeben	"	16.	373—373	193—193	—	113—113	287—287	13
Sz.-Udvarhely	"	20.	340—340	200—200	—	125 125	220	10
Torda	oct.	1.	291—266	200—190	134—130	94—90	216—210	12

T. és felelős szerkesztő DÓZSA DANIEL.

HIVATALOS.

Sz. 1342. 1864.

(261)

(1—3)

Hirdetmény.

A szamosújvári kir. orsz. fegyintézet, valamint egy néhány más törvényhatóság fegyenczei számára a folyó 1864-ik évben körülbelül szűkségtető ruha, fehér- és ágynemű, valamint lábbelikhez is megkívántó anyagok u. m.

2037 $\frac{1}{4}$ rőf foszlánnak és nadragnak való sávoly.

280 „ párnahajnak való három nyitós vászon.

5318 „ egy rőf széles fehérnemű vászon.

1191 „ 24 hüvelyk „

3389 $\frac{3}{4}$ „ szalmazsáknak való vászon.

200 darab kék nyakkendő három szögöl.

447 pár cipőhöz szűkségtető bőryanag, állván minden pár egy pár fő és sarok marhabőrből, egy pár fontostalból, egy pár válogatott jó talpbérlésből, egy pár sarokbélésből, egy pár fűzőszijból.

55 font 28 lat talpszeg.

40 pár beteg fegyenczek számára szűkségtető papucs (pantoffeln) állván, egy pár marhabőr főbőről, egy pár csertalp és egy pár talpbérlésből.

85 font szürke czérna.

44 pár mellényre való kapocs.

643 $\frac{6}{12}$ duczet feketé)

641 $\frac{4}{12}$ „ fehér)

csontgomb, szállítása végett a fennebbi fegyintézet hivatalos irodájában folyó évi **Mindszent-hava 25-kén** reggeli 10 órakor írásos áresőkentés fog tartatni, melyre a vállalkozni kívánók tisztelettel meghívattak, figyelemzetnek egyszersmind, miszerint a szabályszerű bélyeggel és az általuk ajánlott egész anyag mennyiségét követelt összegnek 10%-jával, mint bánatpénzzel ellátott írásos ajánlatokat legkésőbb az áresőkentésre kitűzött napon reggeli 10 óráig anyanyival is bizonyosabban nyújták be a fennebbi fegyintézet igazgatóságának, mivel ezen határidőn túl bár mily jutányos ajánlat sem fog többé tekintetbe vétetni.

Az ajánlatokban a kívánt összeg betűkkel és szám-betűkkel irandó ki, és netalán előforduló különbség esetében a betűkkel írt szám fog érvényesnek tekintetni.

Az ajánlatokhoz a szállítani szándékozott anyagokból, mintadarabok is mellékelendők, ha ezek azonban elfogadhatóknak nem találtnának, úgy az igazgatóság fog mintadarabokat adni, miért is minden vállalkozó ajánlatában világosan ki kell hogy fejezze, hogy azon esetben, ha az általa adott mintadarabok nem találtnának elfogadhatóknak, kötelezi magát a szűkségtető anyagokat az igazgatóság által adandó mintadarabok szerint szállítani.

Ezen mintadarabok, valamint a szállításra vonatkozó szorosabb feltételek is a fegyintézet hivatalos irodájában a szokott hivatalos órák alatt az áresőkentés előtt is megtekinthetők.

Végül megjegyeztetik még, miszerint a börtönűkre külön ajánlat is elfogadtatik.

Az országos kir. fegyintézet igazgatóságától Szamosújvárt, october 1-én, 1864.

Molnár J. várnagy.

Sz. 331. 1864.

Hirdetmény tengeri szállításra.

A Nagybányai kincstári bányakerületi munkások számára szűkségtető 16,580 mérő tö. kelletes száraz tavalyi tengerire — melyből

	6750	—	—	bécsi mérő	Nagybányára	
(255)	4550	—	—	„	Kapnikbányára	(3—3)
	1710	—	—	„	Oláhláposra	
	2060	—	—	„	Sztrimbulyba	
	1510	—	—	„	Oláhláposbányára	

részletenként leend szállítandó, f. év **October 21-én** a Nagybányai kincstári gazdasági hivatal irodájában lepecsételt írásbeli ajánlatok után áresőkentés fog tartatni.

Vállalkozni kívánók lepecsételt ajánlataikat f. év October hó 21-diki déli 12 óráig a Nagybányai kincstári gazdasági hivatal irodájában adják be, későbbi ajánlatok semmi ürügy alatt el nem fogadtatván.

A szállítási feltételek Nagybányán, úgy Sztrimbulyban és Kapnikbányán az illető gazdasági irodákban akár mely órában megtekinthetők.

Kelt Nagybányán, September 30-án, 1864.

Kincstári gazdasági hivatal által.

Sz. 3598—1864.

(259)

(2—3)

Hirdetmény.

A folyó évi november 1-ső napjától a jövő 1865-ik évi october végéig a helybeli katonai laktanyák számára a város által tűzfizika pótlékban mintegy 92 rövid öl kemény tűzfizika, továbbá mintegy 23 mázsa világítási olaj; mintegy egy mázsa fagygyugyértá és mintegy 2800 tiz fontos részlet sűrű szalma lévén adandó, ezen kellékek kiszolgáltatására nézve folyó évi **october 14-ik napján** délelőtt 9 órakor a tanácsbáz az emelet 4-ik számú termében **árlejtés fog tartatni**, melyre vállalkozni vágyók a felkiáltási összeg 10%-banatpénzzel betétele mellett megjelenni felhivatnak. Bővebb értesítést vehetni illő tanácsai előadónál tanácsbáz 10 szám alatt.

Sz. kir. Kolozsvár város közig. tanácsa 1864-ik év october 1-jén tartott üléséből kiadta **ELEKES ANDRÁS**, helyet. aljegyző.

Nyomatott az ev. ref. főtanoda betűivel (Bel-farkasutca 74 sz.)

NEM HIVATALOS.

(262)

(1—1)

Megjelent a NAGY-ENYEDI NAPTAR

1865-re,

szokott népies modorában, a ki megveszi és átolvassa, elmondhatja „vettem 26 krral egy olyan hazai naptárt, melyet egész éven át használva, még a legszentebb ügyre — a „nevelés ügyére“ is adományoztam vele. Így ajánlani elégnék tartja a kiadó.

Egyszersmind minden új könyvvvel szaporodó **olvasó könyvtárat**, melybe most már német könyvek is felesen találtnak, az olvasó közönég becses figyelmébe ajánlom.

Egész évi részvény 2 ftt o. é.

LÓCSEY Sp. LAJOS n.-enyedi könyvkötő.

(258)

(3—3)

Figyelmeztetésül Optikus BOSCOWITZ és FIA

számos megkeresések következtében Kolozsvárt tartózkodási idejét

october 11-dik napjáig bezárólag

meghosszabbította.

(256)

Kiadó vendéglő.

(3—3)

Kolozsvárt belső közep utca végén „**ANGOLLÓHOZ**“ czimzett, **Sárga-fogadó** f. évi October 24-től kezdve több évekre bérbe kiadó.

A fogadó épülete 15 szobát, 2 konyhát, pinézéket és italokat foglal magában.

A kiadás feltételei iránt értekezhetni belső-közep utca 459 sz. a. tulajdonos özv. Schilling Jánosnál.

(257)

Haszonbéri hirdetés.

(3—3)

A kolozsvári Convictus és Seminarium szántó-földjei és szénafűhelyei f. **october 10-kén** d. e 10 órakor, a Tanács-háznál, nyilvános árverésen, darabonként hat esztendőre haszonbérbe kiadatnak. Mi is ezennel közhírré tétetik a gondnokság által.

STEIN JÁNOS

könyvkereskedésében Kolozsvárt, **Wittich Józsefnél** Maros-Vásárhelyt, **Dobray Nándornál** S.-Udvarhelyt, **Barthos Domokosnál** S.-Szentgyörgyön, **Vokál Jánosnál** Nagenyeden, **Sindel Károlynál** Brassóban

k a p h a t ó:

Az erdélyi muzeumegylet évkönyvei

III-dik kötetének I-ső füzeté, 16 tábla könyomatu rajzzal.

Ára 2 ftt 50 kr.

Természet historiai képek

oskolák- és magánhasználatra.

I. az **Emlősök**. Öt színezett tábla-vászonra felhúzza és lagirozva . . . 11 ftt.

II. a **Madarak**. Öt színezett tábla-vászonra felhúzza és lagirozva . . . 11 ftt.

Ugyanazok felhuzatlan, könyv alakban füzve. **Darabja** 3 ftt 80 kr.

Föld-gömbök és Föld-képek nagyválasztékban.

Erdélyi püspök **HAYNALD LAJOS** ur ö nmlga fény-írott arczképe 50 kr,

Bábo L. v.

Der Weinstock und seine Varietäten.

Beschreibung u. Synonymik der verzüglichsten Wein- u. Tafel-Trauben.

Ára 3 ftt 60 kr.

A TÁRSADALOM ALAPELVEI.

Irta **Zádori János**. Ára 2 ftt.

IZIDORA DALAIBÓL.

A kolozsvári jótékony nő-egylet javára. Ára 60 kr.

Diszkiadás 1 ftt 60 kr.

A Kosztolányi hölgyek.

Történeti regény, két kötetben. Irta **P. Szathmáry Károly**.

Ára 2 forint o. ért.